

Łódź, 09.05.2016

Dr hab. Agnieszka Rochmińska, prof. UŁ
Uniwersytet Łódzki,
Wydział Nauk Geograficznych
Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Mgr Izabeli Dureckiej

„Parki jako element struktury przestrzennej miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego”

Przygotowanej na Wydziale Nauk Geograficznych, UŁ

Promotor: prof. hab. Tadeusz Marszał

Promotor pomocniczy: dr Iwona Pielesiak

Podstawa formalna recenzji.

Podstawę formalną napisania recenzji jest decyzja Rady Wydziału Nauk Geograficznych UŁ z dnia 25 kwietnia 2017 r. o wyborze recenzentów oraz związane z tym pismo zlecające wykonanie recenzji.

Uzasadnienie wyboru tematu, sformułowania celu i hipotez.

Ważnym elementem w strukturze przestrzenno-funkcjonalnej miast są tereny zieleni w tym szczególnie parki, które pełnią w nich wiele funkcji i wpływają na podnoszenie jakości życia ich mieszkańców. Są to obiekty, które nie przynoszą wymiernych korzyści ekonomicznych, a za to generują wydatki, dlatego tak ważne jest prowadzenie badań nad nimi w celu wykazywania ich roli w życiu społecznym i w rozwoju miast, co może przekonać włodarzy miast do zabezpieczania terenów pod ich lokalizację oraz lepsze ich zagospodarowanie. W związku z tym, że tego typu przestrzenie przegrywają często „walkę” o dobrą lokalizację z podmiotami komercyjnymi należy uzmysławiać władzom ich znaczenie i przedstawiać potrzeby społeczne w tym zakresie. Parki żeby mogły spełniać swoje funkcje w tym głównie społeczne i jednocześnie być atrakcyjną przestrzenią do wypoczynku powinny spełniać oczekiwania społeczne ich użytkowników. Te najważniejsze wymienione argumenty uzasadniają wybór tematu przedstawionej pracy doktorskiej.

Postawione przez Autorkę cele badawcze (jeden główny plus trzy szczegółowe) zostały sformułowane prawidłowo i w pełni zrealizowane.

Strona formalna pracy

Rozprawa doktorska liczy 308 stron maszynopisu plus Aneks zawierający załączniki do tekstu podstawowego (72 strony). Opracowanie podzielone jest na dziesięć rozdziałów merytorycznych plus „wstęp”, oraz „wnioski i rekomendacje”. Pod względem struktury wewnętrznej oraz ich objętości rozdziały są zróżnicowane. Należałoby się zastanowić czy niektórych rozdziałów nie można było ze sobą połączyć, jak np. rozdział 3, 4, 5 – we wspólny rozdział o zróżnicowaniu parków, 6, 7 i 8 we wspólny rozdział o położeniu parków w różnych strukturach, a rozdział 2 i 9 w dotyczący rozmieszczenia, charakterystyki i dostępności. Kolejność rozdziałów jest logiczna i podporządkowana realizacji celów badawczych, więc nie budzi zastrzeżeń.

Studium zawiera poprawnie skonstruowany spis rzeczy: tabel (41), rycin (78) i załączników (6). Załączniki zostały zamieszczone w osobnym Aneksie i zawierają statystyczną charakterystykę miast ŁOM (2 załączniki), karty parków miejskich ŁOM zawierające ich opis historyczny oraz współczesne zdjęcia i plany zagospodarowania (łącznie 54 załączników), wzór karty inwentaryzacyjnej parków (1), szczegółowe wyniki inwentaryzacji parków (3 części), wzór kwestionariusza wywiadu (1) oraz zbiorcze wyniki badań społecznych (1).

Autorka dobrze opanowała technikę pisania pracy. Prawidłowo stosuje odnośniki do literatury oraz materiałów źródłowych. Pod względem językowym praca napisana jest poprawnie, chociaż

autorka nie ustrzegła się błędów stylistycznych lub niezrozumiałych sformułowań, są one jednak nieliczne i nie wpływają na całościowy odbiór pracy.

Przykładowe błędy stylistyczne, sformułowania kolokwialne, niezręczne oraz trudne w zrozumieniu:

- w definicji parku miejskiego zamiast „nazywany” powinno być „nazwany” (s. 6)??
- „usytuowania względem poprzedzająco zidentyfikowanej strefy centralnej jednostki miejskiej” (s. 7)
- „Ponadto analizują oni kierunki napływu inwestorów tego typu zabudowy w aglomeracji łódzkiej” (s. 14)
- „materiały i dokumenty pisane i niepisane” (s. 22) – jakie to są te niepisane – nic w dalszej części podrzędnego autorka o nich nie wspomina.
- „Zarządzenie to” (...) – powinno być „zarządzenia te” (s. 23)
- „Były one (ortofotomapy) pomocne w analizie genezy i rozwoju historycznego badanych parków miejskich (...)” (s. 24)
- „dane dotyczące parków (...) nie są zupełne” (s. 24)
- „(...) w trakcie wizyt w parkach zaobserwowano bardzo intensywny ruch związany z pracami ich zagospodarowywania” (s. 26)
- „Ponownie pojawiają się sztuczne ruiny..” (s. 47)
- „środowisko przyrodnicze stało jedną z głównych” (s. 52)
- „w wielu obszarach zieleni respondenci byli zgodni” (s. 157)
- „Poza tym jako za mało terenów wokół parków wskazywano (...)” (s. 203)
- „(...) dla Łodzi i to w dodatku jedynie dla jego środkowego obszaru (historycznego)” (s. 229)
- dotyczy wielkości parków – „im są one większe, tym większa jest efektywność funkcji, jakie pełnią” (s. 6);
- „Badania społeczne (...). W wielu artykułach podkreślana jest bardzo ważna rola tych prac, (...)” – co to znaczy „wielu”?” (s. 19)
- „proszono o wywiad następną spotkaną personę” (s. 27)
- „mają brak trawników” (s. 132)
- „W Polsce badania nad dostępnością parków nie są popularne, są one dość powszechne za granicą. (...) polskie społeczeństwo, a przede wszystkim lokalne władze samorządowe, nie osiągnęły jeszcze właściwego poziomu świadomości roli terenów zieleni w miastach, jaką to posiadają obywatele krajów Ameryki Północnej, Europy Zachodniej, Azji Wschodniej czy Australii” (s. 21) – skąd to wiadomo?, czy były prowadzone badania świadomości roli terenów zieleni w mieście? Czy znane są autorce tego typu badania?
- niezrozumiałe sformułowanie/wyjaśnienie „Drugi etap polegał na przydzieleniu do utworzonych już grup pozostałych po pierwszym etapie sześć parków i był on możliwy dlatego, że jednostki zieleni różniły się od wydzielonych grup tylko jedną cechą, a nie wszystkimi. W przypadku gdyby różniły się wszystkimi cechami, to każdy park tworzyłby odrębny typ lub wszystkie razem stanowiłyby grupę – pozostałe.” (s. 87).
- „Dobrze usytuowane (parki miejskie) w przestrzeni miasta oraz odpowiednio zagospodarowane przyczyniają się do podniesienia jakości życia mieszkańców i rangi ośrodka” (s. 22). W jakim sensie parki miejskie wpływają na podniesienie rangi ośrodka? Czy są jakieś badania o tym świadczące?
- Pisząc o ławkach jako elemencie wypoczynku biernego Doktorantka zaznacza, że „czasami towarzyszy im drugi inny rodzaj obiektu wypoczynku biernego.” (s. 106), ale już nie wymienia co to jest za obiekt.
- „bezwładność względną oraz bezwładność względną” (s. 250)

Ocena dorobku, znajomości, analizy i interpretacji źródeł.

W spisie bibliografii zamieszczono: 380 pozycji z literatury (w tym 34 autorów zagranicznych), 118 materiałów źródłowych (w tym 8 źródeł zagranicznych). Autorka w całej pracy stosuje w sposób prawidłowy odwołania do literatury i materiałów źródłowych wykorzystując do tego system harwardzki. W niektórych miejscach pisząc o własnych badaniach wplata informacje wyjaśniające co do np. metody badań, podając te informacje w oparciu o literaturę, ale nie zamieszcza tych informacji w cudzysłowie. Cenne jest, że Doktorantka odwołuje się w takich momentach do źródeł, ale sposób zapisu może czytelnika wprowadzać w błąd. Powinno zastosować się cudzysłów dla sformułowań

pochodzących ze źródeł informacji lub stosować przypisy. W opracowaniu Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością podstawowej literatury z zakresu przedmiotu badań (dotyczącej terenów zieleni jak również badań nad miastami ŁOM). Dokonując przeglądu literatury dotyczącej badań nad miastami w ŁOM Autorka nie uwzględniła bogatego dorobku z tego zakresu M.Kotera. Na str. 52 i 53 w odwołaniach do literatury pojawia się nazwisko Walkowicz bez daty i nie ma tego w spisie bibliograficznym).

Merytoryczne uwagi do poszczególnych rozdziałów

We wstępie pracy przedstawiono zakres przestrzenny i czasowy pracy, przedmiot, cele badawcze, wyjaśniono podstawowe pojęcia używane w dysertacji, omówiono stan badań związanych z podjętą problematyką badań, oceniono materiały źródłowe oraz zaprezentowano metody badań. Ponadto Autorka uzasadniła wybór tematu opracowania i podjęcia się problematyki badawczej.

Rozdział pierwszy posiada charakter teoretyczny, w którym to Autorka przedstawiła, m.in. funkcje terenów zieleni, kształtowanie terenów zieleni - jako elementu polityki przestrzennej oraz miejsce parków w strukturze terenów zieleni. W rozdziale też w sposób syntetyczny zaprezentowano rozwój i sposób kształtowania obszarów zieleni od czasów starożytnych po współczesność (jest on zbędny i nie jest wykorzystywany w dalszych analizach przeprowadzanych w pracy). Wartościowe w tym rozdziale jest zestawienie norm powierzchniowych wybranych rodzajów terenów zieleni w różnych wielkościowo jednostkach przestrzennych, do których Autorka w wielu miejscach pracy się odwołuje. W pracy do badań zaklasyfikowano parki miejskie posiadające status miejskich zatwierdzone uchwałą Rady Miasta i/lub figurujące w ewidencjach jednostek administrującymi tymi obiektami zieleni. W rozdziale pierwszym Doktorantka przedstawiła parki miejskie w wybranych klasyfikacjach terenów zieleni, niektóre parki w tych klasyfikacjach podświetliła inne nie – nie wiadomo jakimi kryteriami się posługiwała przy wyborze tych wyeksponowanych (zaznaczenia są niezrozumiałe i kontrowersyjne).

W rozdziale drugim scharakteryzowano parki miejskie ŁOM, ich rozmieszczenie, położenie względem strefy centralnej jednostki miejskiej, dokładne lokalizacje i granice badanych terenów zieleni, ukształtowanie ich terenu, właścicieli i zarządców gruntem, a także strukturę wielkościową. Bardzo cenne pod względem informacyjnym są syntetyczne zestawienia podstawowych danych o parkach miejskich w ŁOM – nazwa parku numery obrębu geodezyjnego i działek ewidencyjnych; powierzchnie parków; właścicieli gruntu; zarządców parku/obiektu (tab. 5), położenie parków względem „strefy centralnej” miast oraz określenie odległości od niej (od jej granic) (tab. 6).

W rozdziale tym dokonano podziału parków miejskich na te położone w „strefie centralnej miasta” i te funkcjonujące „poza tymi strefami”. Za „strefy centralne” Autorka uznała takie tereny, które w Studiach uikzp poszczególnych miast (gmin) zostały wyznaczone, jako strefy śródmiejskie, tereny zabudowy śródmiejskiej, tereny cenotwórcze lub centra miast. Pojęcia te nie są synonimiczne, ponad to metody ich wyróżniania w poszczególnych Studiach nie są identyczne. Zatem jednostki tego typu nie są tak do końca porównywalne. Nie było celem pracy opracowywanie metody wydzielenia tego typu jednostek oraz wyodrębniania ich w poszczególnych badanych jednostkach, dlatego przyjęcie ogólnie przez Doktorantkę za dokumentami planistycznymi granic tych stref (ze świadomością wynikających z tego nieścisłości) jest zasadne (co zostało umotywowane). W pracy brakuje jednak wyjaśnienia pojęć „centrum miasta” i „śródmieście” oraz wzajemnych relacji między definiowaniem/rozumieniem tych pojęć.

W rozdziale trzecim przedstawiono klasyfikację parków ze względu na ich genezę. Zebrano i zestawiono m.in. informacje historyczne o parkach miejskich (dawna nazwa, data powstania założenia, forma/sposób powołania) (tab. 7). W pracy określono rodzaj parku miejskiego ze względu na czynnik determinujący – kształtujący jego powstanie (wyróżniono kategorie czynników: przyrodnicze, krajobrazowe, techniczne, historyczne i inne). Przypisanie dla każdego parku tylko jednego czynnika, który zdeterminował powstanie danego parku jest uproszczeniem, należało podkreślić, że był to główny czynnik. Tworzenie parku miejskiego mogło wynikać z nałożenia kilku czynników. Uwzględniając trzy cechy okres powstania, czynnik kształtujący oraz własność/zarządcę wydzielono dziewięć typów parków miejskich ze względu na genezę.

W rozdziale czwartym Autorka dokonała klasyfikacji parków ze względu na ich zagospodarowanie. Bardzo wnikliwa inwentaryzacja parków miejskich pod względem ich zagospodarowania pozwala z jednej strony lepiej zapoznać się z ich ofertą z drugiej strony wskazać

słabe strony (braki) (np. tab. 15). Jak Doktorantka podaje za literaturą przedmiotu, jako jeden z elementów w ramach grupy czynników przyrodniczych wpływających na lokalizację parku miejskiego są zastane układy wód powierzchniowych i/lub wysoki poziom wód gruntowych (...). Obecność wód sprzyja zagospodarowaniu terenów bezpośrednio wokół nich jako obszarów zieleni miejskiej, rekreacyjnych i parków (s. 86). W analizie przyrodniczego zagospodarowania parków (rozdział 4.1.) nie uwzględniono naturalnie występujących cieków i zbiorników wodnych, jako elementów zastanych i wpływających na lokalizację parku. Wymieniono czynniki, które mają wpływ na brak elementów wodnych w strukturach parków i utrudniających lub uniemożliwiających lokalizację ich. Cieków wodnych (jak pisze Doktorantka) się nie lokalizuje, one występują w sposób naturalny lub co najwyżej przeprowadza się różne kanały. Brak wody w badanych przestrzeniach to głównie efekt niesprzyjających uwarunkowań przyrodniczych i niektórych działań człowieka. Występowanie górki saneczkowej nie jest powodem braku występowania wód. Przy analizie poświęconej wodom powinno być nawiązanie do występujących na terenie parków fontann.

W podrozdziale poświęconym budowlom i obiektom małej architektury Autorka klasyfikuje je m.in. według przeznaczenia do odpoczynku biernego i czynnego nie definiuje jednak tych pojęć dokonując tej klasyfikacji bardziej na wycucie. Do obiektów małej architektury zostały zakwalifikowane te które są wymienione w ustawie Prawo budowlane (art. 3, pkt. 4). Ustawodawca jednak wymienia tylko te, które można w „szczegółności” zaliczyć do tej grupy pozostawiając listę takich obiektów jako otwartą. Pani Magister rozszerzyła ją o inne elementy, niektóre z nich budzą jednak pewne zastrzeżenia, np. kosze na śmieci. Można było może lepiej nazwać tę grupę, jako „obiekty małej architektury i inne elementy sprzyjające biernemu i czynnemu wypoczynkowi, polepszające funkcjonowanie parku i poprawiające jego czystość”. Przy wydzieleniu typów parków ze względu na wyposażenie w budowle i obiekty małej architektury Doktorantka posługuje się niezręcznym pojęciem „obficie wyposażone”.

Bardzo interesujący pod względem poznawczym jest rozdział 5 poświęcony pełnionym przez parki funkcjom. Autorka dokonała w nim określenia funkcji dla wszystkich badanych parków. W pierwszej kolejności określiła funkcje ze względu na antropogeniczne elementy zagospodarowania parku – funkcje: wypoczynkowo-rekreacyjną, kulturalną w tym refleksyjno-kontemplacyjną i wychowawczo-edukacyjną oraz funkcje ze względu na wydarzenia odbywające się w parkach: wypoczynkowa, rekreacyjna, kulturalna w tym refleksyjno-kontemplacyjna, wychowawczo-edukacyjna. Wyznaczenie funkcji parków jest ściśle powiązane z wymienianymi funkcjami w literaturze przedmiotu, a dokładnie omówionymi w rozdziale wstępnym. Bardzo skrupulatne podejście Autorki pozwoliło na sporządzenie listy imprez odbywających się w parkach. Rozpoznanie funkcji pełnionych przez parki pozwoliło dokonać ich klasyfikacji.

Współcześnie dużą wagę przywiązuje się do tego żeby w miastach tworzyć systemy przyrodnicze, a jednym z ich elementów są/powinny być parki. „System taki to organizacyjny układ, zwykle nawiązujący do układu urbanistycznego miasta.(...) Powiązanie poszczególnych obiektów i obszarów w ciągły system, umożliwi wyeksponowanie i podniesienie walorów poszczególnych fragmentów miasta” (s. 161). W rozdziale szóstym Autorka przedstawiła położenie parków w systemie przyrodniczym miast ŁOM w relacji do przebiegających przez ten obszar korytarzy ekologicznych dolin rzecznych, oraz tych o znaczeniu krajowym ważnych dla migracji i wymiany genetycznej roślin i zwierząt oraz w relacji do istniejących form ochrony przyrody. W każdym z badanych ośrodków miejskich przedstawiła położenie parków miejskich w stosunku do m.in. lokalnych korytarzy ekologicznych, lasów i innych terenów zieleni oraz wód powierzchniowych. Dodatkowo Autorka zaprezentowała położenie parków w systemie przyrodniczym na tle wybranych wskaźników: udział terenów systemu przyrodniczego w powierzchni miasta, areal wód powierzchniowych w mieście, w stosunku do powierzchni miasta. To wszystko pozwoliło Doktorantce określić, które z parków funkcjonują w ciągłym systemie przyrodniczym, a które są poza nim. Są to bardzo cenne informacje pozwalające po pierwsze wyznaczyć dalsze kierunki rozwoju systemów przyrodniczych miast i lepszego skonfigurowania korytarzy ekologicznych, a po drugie ukazują niedostatek terenów zieleni w tym parków w przypadku niektórych miast lub rejonów Łodzi. Wyniki obiektywnych badań Autorka poparła dodatkowo oceną o dostatecznej powierzchni terenów zieleni dokonaną przez użytkowników. Tego typu analizy pozwoliły, m.in. zidentyfikować słabe strony systemów przyrodniczych lokalnych i ponadlokalnych na badanym terenie: nie wszystkie parki są włączone w system, nie we wszystkich miastach występują korytarze ekologiczne. Przeprowadzona

tak skrupulatnie analiza jest cennym materiałem dla włodarzy miast, planistów do lepszego i bardziej spójnego planowania terenów zieleni, które jak pokazują liczne badania, m.in. z zakresu warunków mieszkaniowych podnoszą jakość życia mieszkańców.

Rozdział siódmy jest poświęcony położeniu parków względem struktur społeczno-demograficznych. Doktorantka przedstawiła w nim podstawowe indykatory powierzchni zieleni w przeliczeniu na jednego mieszkańca: powierzchnię zieleni, lasów i parków miejskich. Wszystkie wartości wskaźników odniosła do wartości wskazywanych w literaturze przedmiotu jako optymalne, co pozwoliło na przeprowadzenie prawidłowego wnioskowania. W tym rozdziale wartościową bazę do przeprowadzonej analizy stanowią wyliczone wartości wskaźników dla obszarów w izochronie 500 m od parku: udział ludności miasta mieszkającej w otoczeniu parku oraz w otoczeniu danego parku, chłonność parku, maksymalny udział mieszkańców miasta przy równoczesnej frekwencji oraz dla danego parku, gęstość zaludnienia w otoczeniu parku, powierzchnia parku przypadająca na jednego mieszkańca oraz przypadająca na jedną osobę mieszkającą w otoczeniu parku - na tej podstawie Doktorantka wydzieliła pięć grup parków. Jest to bardzo cenne źródło informacji głównie na temat obciążenia parków. Parki pełnią bardzo ważną funkcję społeczną, odbiorcami ich oferty są najczęściej mieszkańcy okolicznych terenów ważne więc jest zdiagnozowanie czy ich obszar jest odpowiedni do obsługi okolicznej społeczności lokalnej. Tego typu badania są bardzo ważne z punktu widzenia dalszego rozwoju terenów mieszkaniowych dają bowiem odpowiedź na pytanie - czy w ich pobliżu nadal powinny się rozwijać tereny mieszkaniowe, tak żeby nie obniżyć jakości życia mieszkańców, wskazują również na tereny gdzie w wyniku bardziej intensywnej działalności budowlanej powinna być przemyślana polityka zabezpieczania terenów pod tereny zieleni (jest to wynik przeciążenia obszarów zbyt intensywną zabudową mieszkaniową nie rekompensowaną towarzyszącą jej powierzchnią terenów zieleni).

Rozdział ósmy został poświęcony położeniu parków w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miast ŁOM. Autorka określiła strukturę funkcjonalno-przestrzenną terenów w izochronie 500 m od parków. W tym przypadku Autorka skomplikowała analizę rozdrabniając i wyodrębniając liczne struktury funkcjonalne. Łącznie wydzieliła aż 16 rodzajów terenów funkcjonalnych. Należało określić raczej funkcję do poszczególnych działek, a następnie dla każdej funkcji obliczyć jej udział procentowy, zrobić bilans i dzięki temu dokonać klasyfikacji terenów wokół parków. Należy jednak zaznaczyć że w dalszej kolejności Autorka dokonała próby ujednoczenia tych struktur funkcjonalno-przestrzennych grupując tereny w zależności od liczby funkcji na nich występujących i udziału procentowego jaki zajmują dzięki czemu otrzymała pięć grup funkcjonalnych od najbardziej jednolitej do struktury najbardziej zróżnicowanej. Ocenę zagospodarowania terenów wokół parków oparła na badaniach funkcjonalnych jak również na wynikach badań sondażowych, dzięki czemu zidentyfikowała stopień zadowolenia mieszkańców z zagospodarowania terenów wokół parków. Ponieważ jedną z miar jakości życia jest możliwość łatwego i bezproblemowego korzystania z ogólnodostępnych terenów zieleni ważne było określenie położenia parków względem terenów zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej). Autorka w tym wypadku posłużyła się dwoma wskaźnikami udziałem zabudowy mieszkaniowej w powierzchni miasta oraz udziałem zabudowy mieszkaniowej w izochronie 500 m od parków. Pozwoliło to określić, w których z badanych miast oraz w których rejonach Łodzi jest zbyt mało parków miejskich w stosunku do zajmowanych powierzchni przez budownictwo mieszkaniowe.

W rozdziale dziewiątym Doktorantka określiła dostępność parków w miastach ŁOM. Dostępność do parków jest pojęciem szerokim obejmującym wiele aspektów, przy badaniu której można wykorzystać mierniki z grupy mierników fizycznych związanych głównie z komunikacją i infrastrukturą drogową, mierniki organizacyjne wynikające m.in. z godzin otwarcia i opłat, wrażeniowe (wizualne, dźwiękowe), mentalne (dostosowanie dla osób niepełnosprawnych). Autorka w pracy skoncentrowała się na określeniu dostępności parków pod względem organizacyjnym (w poprzednich rozdziałach) oraz pod względem fizycznym. W tym drugim przypadku określono położenie parków względem przystanków komunikacji miejskiej (bezpośrednie połączenia), wejścia do parków, przejścia piesze przy parku (wyposażenie w sygnalizację świetlną), parkingi, obecność w otoczeniu parku ruchliwych dróg i linii kolejowych. W rozdziale tym przedstawiono również dostępność terenów zieleni w aspekcie ich położenia w systemie przestrzeni publicznych. W celu określenia dostępności komunikacyjnej osiedla/obręby miast podzielono na I-IV rządu, następnie dla każdego parku obliczono cztery wskaźniki, a dla otrzymanych wartości przyjęto trzy przedziały, które

pozwoliły ustalić trzy poziomy dojazdów do parków: słabe, średnie i dobre. Po przeprowadzeniu poszczególnych etapów badań Doktorantka wyodrębniła siedem grup parków o zróżnicowanym dostępie komunikacyjnym. Wyniki badań społecznych wskazują jednak, że użytkownicy najczęściej docierają do parków pieszo.

Parki stanowią zgodnie z różnymi klasyfikacjami przestrzenie publiczne, ale nie zawsze są one wskazywane w studiach uikzp jako takie tereny, co wynika z konieczności sporządzania dla takich obszarów planów miejscowych co generuje koszty. Doktorantka przedstawiła położenie badanych parków w relacji do wyznaczonych w studiach uikzp przestrzeni publicznych i reprezentacyjnych ciągów pieszych, pozwoliło to wyodrębnić parki które stanowią przestrzeń publiczną oraz parki które nie znalazły się w systemach takich przestrzeni. Autorka tym samym wykazała, że mimo, że z punktu widzenia klasyfikacyjnego tego typu obiekty z natury rzeczy powinny być traktowane jako przestrzenie publiczne to w zapisach w dokumentach planistycznych nie zawsze odnajduje to swoje odzwierciedlenie, co należy traktować jako pewną ułomność gminnych opracowań planistycznych.

Ocena przyjętej metodologii badań. Oryginalność, nowatorstwo rozprawy oraz samodzielność naukowo-badawcza autorki.

Praca posiada oryginalny charakter. Autorka wykazała się umiejętnością dokonywania klasyfikacji ze względu na przyjmowane różne kryteria podziału. Praca stanowi pogłębione studium o parkach funkcjonujących w ŁOM.

Bardzo cenne są wyniki badań sondażowych. Doktorantka przeprowadziła wywiady kwestionariuszowe w 26 parkach, w każdym po 40, łącznie przebadala 1040 użytkowników parków. Uzyskane tą drogą wyniki badań pozwoliły scharakteryzować pod względem cech społeczno-demograficznych użytkowników parków, czasu/okresu odwiedzania (pory roku, dni tygodnia godziny), zidentyfikować powody/cele korzystania z badanych obiektów, ocenę funkcji pełnionych przez parki ze wskazaniem nowych funkcji, zagospodarowania parków i ich otoczenia. Te informacje zaprezentowano w poszczególnych rozdziałach. Autorka wynikami badań sondażowych starała się wspomagać przy prowadzeniu różnych analiz, np. przy ocenie zagospodarowania parków, jednocześnie zdając sobie sprawę z ułomności tej metody badawczej i dość małej próby badawczej przypadającej na jeden park.

Istotne w pracy było podjęcie próby zbadania zależności położenia parków w przestrzeni miejskiej ŁOM względem ich genezy, zagospodarowania i pełnionych funkcji, w której wykorzystano analizę korespondencji (MCA). Przeprowadzono wielowymiarową analizę korespondencji, dla każdej cechy (kategorii) obliczono współrzędne, masę, jakość, bezwładność względną oraz bezwładność bezwzględna i Cos^2 (jakość lub kwadrat korelacji z każdym wymiarem) dla każdego wymiaru. Działania powyższe pozwoliły na rozmieszczenie cech parków w układzie współrzędnych kartezyjańskich oraz na zidentyfikowanie skupisk cech pozostających ze sobą w najsilniejszym związku. To pozwoliło na dokonanie syntetycznego zestawienia prezentującego związku i ich siłę między genezą, zagospodarowaniem i funkcjami parków, a położeniem jednostek zieleni w strukturze przestrzennej miasta, co pozwoliło na syntetyczne ujęcie współwystępowania typów parków miejskich posiadających zdefiniowane położenie w strukturze przestrzennej. Zastosowana metoda wielowymiarowa analiza korespondencji do badań parków jest ujęciem „nowatorskim” i pozwala wykryć związki między badanymi zmiennymi. Model ten wyznaczył profile parków, które można w przyszłości zweryfikować, obejmując badaniami większą grupę zmiennych.

Ocena umiejętności poprawnego przedstawienia uzyskanych przez siebie wyników

Należy podkreślić, że Doktorantka wykazała się bardzo dobrą znajomością warsztatu analitycznego. Wszystkie zebrane informacje oraz uzyskane wyniki badań zostały prawidłowo zinterpretowane. Każdy element pracy został wnikliwie przeanalizowany i poddany ocenie. Analizując zagospodarowanie parków Autorka często tam gdzie to możliwe odwołuje się do wskaźników (określonych w literaturze przedmiotu, brak jest takich wskaźników w ustawodawstwie polskim) jakie powinny być spełnione, co podnosi wartość pracy oraz umożliwia lepszą ocenę stopnia zagospodarowania badanych obiektów. Odnoszenie wartości wskaźników dla badanych terenów do wartości wskazywanych w literaturze przedmiotu - jako optymalnych pozwoliło na przeprowadzenie prawidłowego wnioskowania. Tekst jest napisany zrozumiale - mimo, pojawiających się nieliczne potknięć stylistycznych.

Wskazanie dobrych stron rozprawy i jej głównych wad.

Wady

Niezrozumiałe i kontrowersyjne zaznaczenie parków miejskich w klasyfikacjach terenów zieleni.

Brak wyjaśnienia niektórych pojęć używanych w pracy, np. „centrum miasta” i „śródmieście” oraz wyczynku biernego i czynnego.

W pracy określono czynnik determinujący powstanie poszczególnych parków – jest to zbyt uproszczenie, bo o powstaniu parku decyduje kilka czynników.

Dokonując analizy struktury funkcjonalno-przestrzennej terenów w izochronie 500 m od parków Doktorantka skomplikowała ją rozdrabniając i wyodrębniając liczne struktury funkcjonalne. Łącznie wydzieliła aż 16 rodzajów terenów funkcjonalnych.

Niektóre klasyfikacje parków posiadają zbyt dużo typów (8-9), co częściowo komplikuje interpretację wyników badań.

Na mapach sporządzonych przez Doktorantkę skale wartości są o nierównych przedziałach, co w niektórych przypadkach może wpływać na ogólny obraz prezentowanego zjawiska i wpływać na formułowanie wniosków.

Dobre strony

Na potrzeby pracy opracowano autorską definicję parku miejskiego. Autorka w wielu miejscach uzasadnia w sposób wyczerpujący swoje stanowisko, np. w przypadku konstruowania własnej definicji parku miejskiego tłumaczy w sposób logiczny, dlaczego nie znalazło się w niej kryterium „powierzchni” (prawidłowo powinno być kryterium „wielkościowe” jak wynika z dalszego wyводу/uzasadnienia).

Doktorantka dzięki szczegółowym badaniom inwentaryzacyjnym dokonała aktualizacji istniejących opracowań dotyczących poszczególnych 54 parków miejskich oraz ujednoczenia oznaczeń graficznych i nazewnictwa (nomenklatury) zgodnie z obowiązującym prawem.

Praca stanowi bardzo bogate źródło informacji o parkach zlokalizowanych w ŁOM. W zbieraniu informacji o nich Pani Magister wykazała się dużą pracowitością i skrupulatnością.

Cenne są wyniki wywiadu kwestionariuszowego z użytkownikami parków miejskich ŁOM. Dzięki niemu zapoznano się z opiniami na temat zagospodarowania i dostępności parków miejskich oraz ich położenia w strukturze funkcjonalno-przestrzennej danego miasta oraz ustalono funkcje i sposoby korzystania z tych terenów zieleni. Przeprowadzone badania sondażowe (wyniki badań sondażowych) pozwalają zidentyfikować potrzeby/oczekiwania użytkowników w zakresie wyposażenia parków miejskich, wskazują na braki, zaniedbania, itp. co jest cennym źródłem informacji dla właścicieli/zarządców tych terenów. Tego typu informacje będą przydatne do podejmowania konkretnych działań odpowiadających oczekiwaniom odbiorców oferty parków miejskich.

Wydzielenie w różnych klasyfikacjach typów parków miejskich pozwalają na zauważenie pewnych prawidłowości, które wynikają często z lokalizacji ich względem strefy centralnej miast, wielkości parku, itp.

- ze względu na genezę (9)
- ze względu na ich położenie w systemie przyrodniczym miast (2)
- ze względu na przyrodnicze elementy ich zagospodarowania (8)
- ze względu na strukturę demograficzną w ich sąsiedztwie (5)
- ze względu na wyposażenie w budowle i obiekty małej architektury (7)
- ze względu na zróżnicowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną w otoczeniu parków (5)
- ze względu na wyposażenie w pozostałe elementy zagospodarowania (8)
- ze względu na położenie w systemie przestrzeni publicznych (3)
- ze względu na pełnione funkcje (8).
- ze względu na bezpośrednie dojazdy komunikacją zbiorową
- ze względu na liczbę i rodzaje wejść do parków (3)

Istotne w pracy było podjęcie próby zbadania zależności położenia parków w przestrzeni miejskiej ŁOM względem ich genezy, zagospodarowania i pełnionych funkcji, w której wykorzystano analizę korespondencji (MCA). Zastosowany model do badania parków pozwolił na wyznaczenie

profilu parków, które można w przyszłości zweryfikować, obejmując badaniami większą grupę zmiennych.

Przeprowadzony proces badawczy pozwolił Doktorantce na sformułowanie licznych wniosków zarówno o charakterze ogólnym jak i szczegółowym, a to z kolei było przydatne do sporządzenia listy rekomendacji dla władz na potrzeby formułowania polityki lokalnej w zakresie kształtowania terenów zieleni w miastach ŁOM. Ten wymiar praktyczny dysertacji stanowi duży walor opracowania.

Wniosek końcowy

Na podstawie przeprowadzonej oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Izabeli Dureckiej „*Parki jako element struktury przestrzennej miast Łódzkiego Obszaru Metropolitarnego*” spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 14 marca 2003 r. „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” i tym samym wnioskuję o jej przyjęcie, dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz publicznej obrony rozprawy na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Praca może być podstawą do przeprowadzenia dalszych czynności przewidzianych do uzyskania przez Doktorantkę stopnia doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii ekonomicznej.

Dr hab. Agnieszka Rochmińska, prof. UŁ

Łódź, 09.05.2017